

Els Horitzontals
i altres històries
verticals

Carles
McCragh

Calligraf
Narrativa

Els Horitzontals i altres històries verticals

Carles McCragh

Edicions Cal·lígraf

Figueres, 2012

Primera edició — setembre 2012

Publicació

Edicions Cal·lígraf, SL

Monturiol, 2, 1r 1a

17600 Figueres

Tel. (0034) 615 261 764

www.edicionscalligraf.com

info@edicionscalligraf.com

Disseny de la col·lecció

Jaime Vicente

Maquetació

Jaime Vicente

Imatge de la coberta

Quim Arqués

Impressió

Gráficas Díaz Tuduri, SL

ISBN

978-84-940494-1-5

Dipòsit legal

GI-1257-2012

© del text

Carles McCragh

© de la imatge de coberta

Quim Arqués

© d'aquesta edició

Edicions Cal·lígraf, SL

*Queda rigorosament prohibida,
sense l'autorització per escrit
dels titulars del copyright,
la reproducció parcial o total
d'aquesta obra per qualsevol
mitjà o procediment,
incloent-hi la reprografia
i el tractament informàtic.*

Agadir la p'tite, la blanche

Dedicat a Ramon Moreno

El primer dia de juliol de 1911, el vaixell de guerra alemany de dues xemeneies i vuit canons, *SMS Panther*, va arribar al port d'Agadir, suposadament per protegir els ciutadans alemanys que residien al Marroc. En realitat, la seva arribada pretenia donar un cop d'efecte i oposar-se als interessos colonials de França a l'Àfrica, i va provocar el que es denominà la crisi d'Agadir o la segona crisi del Marroc. Era un més dels preludis que anunciaven el gran desastre que vindria més tard. Tres anys i un mes després d'aquest incident, esclatava la Primera Guerra Mundial, possiblement la més ferotge de totes les guerres.

***

Succeí un dia que només apareix cada quatre anys en els calendaris, i del qual bé podríem dir que esdevingué una maledicció i enfurismà la Terra. Així, el 29 de febrer de l'any 1960, un terratrèmol, amb epicentre a

l'Atlàntic, va obrir una enorme falla que destruï la petita ciutat d'Agadir i va causar més de quinze mil morts.

Milers d'ells no es trobaren mai i encara resten sota terra, colgats per sempre en el territori on s'emplaçava la vella ciutat.

La ciutat nova es va edificar més cap al sud, respectant l'espai on encara hi ha enterrats milers de cossos. L'islam prescriu que no s'ha de construir damunt on reposen els cossos dels morts fins que no hagin passat almenys noranta-nou anys.

Tres dies després del sisme, un dels homes que buscava inútilment supervivents entre les runes va fer un descobriment especial. Es tractava d'un cadàver. Un altre cadàver no hauria estat cap descoberta extraordinària si no fos perquè el cos aparegué momificat i conservant una apreciable verticalitat o rigidesa rere el mur obert d'una casa mig derruïda al barri de Talbrgit. El descobriment va fer que l'home es decidís a avisar la policia. Malgrat l'atabalament i el desordre que regnava a la vila, un tinent i un sergent francesos es van desplaçar al lloc de la troballa i informaren per escrit que es tractava presumiblement del cos d'una dona assassinada i emparedada feia molts anys, probablement més de cinquanta. No hi havia prou interès i sí altres necessitats més apressants per poder ocupar-se seriosament d'un possible crim comès feia molts anys. Enmig de tot el desastre, ja no interessaven ni el criminal ni la víctima. El cos, el que quedava de cos, amb algunes parts molt ben momificades, embolicat en un sudari blanc com els altres cadàvers, va ser enterrat, sense nom, en una fossa comuna.

Agost, 1911

L'home va baixar el primer amb pas insegur per la balancel·lant passarel·la de l'atrotinat vaixell. Era alt i estava molt gras, però vestia amb l'elegància d'un aristòcrata europeu enamorat o d'un tractant d'ultramar despistat. Duia un vestit impecable i ben planxat i camisa blanca de coll rodó. Les sabates també eren blanques i punxegudes, i duia un barret de lona del mateix color. Era el 19 d'agost i feia una calor horrible, gairebé insuportable. L'aire, que venia del desert, semblava foc. L'home s'eixugava la suor amb un mocador blanc que havia adquirit el color de la cendra i era ja massa humit per absorbir qualsevol transpiració. L'oficial francès de duanes del port, mentre examinava de lluny el seu aspecte, va imaginar ràpidament que el passatger devia ser un ciutadà portuguès o, potser, brasiler. Quan el va tenir a prop, s'hagué de fixar en la seva mirada blavíssima, com si el viatger fos una cobra i no un home, i deduí finalment que era un ciutadà alemany, qüestió que l'incomodà un moment, només el temps de demanar-li els papers i veure que tampoc havia anat gaire errat, ja que monsieur Matthieu Reeht era ciutadà francès, però alsacià, nascut a la vila de Belfort. Possiblement un altre espia, pensà. Tant podia ser un espia francès com alemany. Agadir era aquell estiu, un mes després de l'arribada de l'*SMS Panther*, una ciutat incendiada i plena d'espies. Va donar un cop d'ull al llibre que sobresortia d'una butxaca, i del qual arribà a llegir el nom de l'autor, Blaise Pascal, un nom que oblidà de seguida. Li demanà, mentre fullejava el passaport, ja que havia

de complir els reglaments i el protocol, el motiu que el duia a Agadir, i en un francès perfecte i cansat l'home contestà:

—Negocis. Llavors de buguenvíl·lia, mitja dotzena de camises i aquarel·les de Patrick Franc.

L'oficial el mirà als ulls per saber si se'n fotia. La mirada d'un blau de cristall, el seu retorn profund i cruel com un oceà enfurismat, no deixà traspassar cap emoció. Feia, tanmateix, massa calor per percebre qualsevol sensació o per tractar d'endevinar qualsevol altra cosa. Era millor enllestir ràpidament. Fins i tot els reglaments es diluïen amb aquella escalfor d'infern. Va pensar que Agadir era una olla que bullia, i ell, un dels peixos que s'hi coïen dins.

—On s'hostatjarà? —li va demanar, però, tornant-li els papers i sense cap interès.

—*Chez madame Barouh* —contestà l'home.

Les gotes de suor que sortien del capell semblaven retenir un diluvi sota les ales de lona blanca.

—Vaig enviar un cable per reservar una cambra —afegí innecessàriament.

Però l'oficial ja no l'escoltava. «Benvingut a Agadir», havia dit sense esma, mecànicament, arrossegant les paraules com si fossin serps foses a la sorra, mentre amb la mà li feia un gest desvalgut perquè passés.

***

La pensió de madame Barouh, una vídua que feia goig, duia l'original nom de Paris pintat en blau sobre

la porta. S'hi arribava pujant cap a la Casba. Es podia distingir perfectament perquè era un dels millors edificis que hi havia entre Agadir of Lla, la de dalt, i la que es mantenia arran de terra. Estava a la meitat d'un carrer amb un pendent pronunciat i gaudia d'una magnífica vista damunt el port i la ciutat. També sobre el Souk el Had. Tenia un pati elevat ple de buguenvílies i dues petites basses d'aigua, l'una per rentar la roba i els estris bruts, l'altra, rodejada de flors, per refrescar la fruita, la beguda i els clients amables, nets i especials, com ara monsieur Reecht, que ja era un conegut. La séquia d'aigua neta sempre tenia un parell de cavallets del diable vermells i petits que hi bevien, i això a Matthieu li encantava, gairebé el commovia.

—Com ha dormit, Matthieu? —li preguntà la patrona aquell primer matí quan l'home baixà a esmorzar.

—Molt bé, Dorothée. Per cert, com s'ho fa per tenir sempre les mateixes formigues? Crec que m'han vingut a saludar aquest matí. Es devien recordar de mi de l'altra vegada.

—Tractant-les bé, Matthieu. Com als clients. Les formigues són poc molestes.

—Sí. I molt netes. Netegen l'habitació de restes de menjar —apuntà l'home.

Després van deixar passar el temps en silenci com qui deixa expressament oblidada enrere una joia preciosa, i al cap d'una estona, mentre ell bevia un suc de taronja, madame Barouh li va demanar, com si acabés de veure'l arribar:

—Així que una altra vegada per Agadir... No van gaire bé les coses?

—Em plau Agadir —va contestar ordenadament d'acord amb la seva part d'ànima alemanya—, i sempre que puc hi torno. Les coses, d'altra banda, les unes van malament i les altres pitjor. No estem pas en el millor moment de la història, Dorothée. Vivim una civilització incivilitzada, detestable, sense esperança ni color. La nostra època és bruta, grisa, pobra. I li ho dic en un sentit físic, no solament moral. La gent, fins i tot la més rica, sembla grollera i miserable, gastada, primitiva. Miri a fora. Brutícia, misèria, estultícia, estupidesa i fanatisme. Per això m'agrada tant quedar-me a la seva pensió i sortir com menys millor. Des d'aquí, aquests petits defectes no es veuen.

Dorothée Barouh somrigué amb comprensió i li acostà, en un got de vidre, el te calent amb molta menta.

—Un veí —va explicar tot seguit— ha vingut a casa a primera hora. Portava un grapat de semences de buguenvíllia. «Ha arribat el marxant de buguenvíllies?», m'ha demanat. Se n'ha assabentat ben aviat. Deu ser l'únic que creu que vostè tracta amb flors.

—Hi ha gent ingènua, Dorothée. Però no vull pas dir amb això que l'ingenu sigui el seu veí.

—Hauria de dir que ve a comprar un carregament de sardines, com tothom. Seria molt més creïble. Ningú no es creu que es puguin criar buguenvíllies a París. O a Belfort.

—Sardines! Fan tanta pudor. Ara mateix ja se sent la bafada que ve del port. És el petit gran defecte d'Agadir. Tota la roba em faria una ferum tremenda

—va dir assenyalant-se el vestit blanc impol·lut—. Prefereixo, sens dubte, les buguenvílies. I França té molts climes en tot el seu ampli territori.

En part, madame Barouh hi estava d'acord. No s'imaginava Matthieu fent olor de sardines. Malgrat que estava molt gras i suava com un venecià, sempre es mantenia netíssim i no feia cap mala olor. Ni la deixava rere seu. Quan anava a la comuna, s'emportava llumins i, després d'evacuar, el fòsfor i el fum s'enduien qualsevol olor que poguessin desprendre els gasos i les deixalles del seu cos. També el seu greix devia ser especial, pensava. Anava sempre lleugerament perfumat com si fos un arbre o un cabàs de fruita. «Si estigués més prim...», pensà un moment amb un petit toc esvaït d'erotisme femení, un bri de desig només imaginat. «Si estigués més prim», va concloure pràcticament, «no seria pas Matthieu Reecht.»

Ell, mentrestant, bevia el te a petits glopets i semblava embadalit pel brunzent vol estàtic d'un petit cavallet del diable damunt l'eixida.

Dorothee mirà els ulls blaus que brillaven com una pedra preciosa, com una aiguamarina, i tractà de descobrir-hi la crueltat com qui segueix el vol d'una papallona fosca. Després imaginà un moment que podia haver vingut a fer realment a Agadir aquell home, amb tanta calor. Els ulls tornaren a ella i s'estremí una mica en haver d'emmirallar-s'hi.

—No esperi poder fer gaires coses durant el dia —li va dir, amb un sospir—. Fan el Ramadà. I encara falten setze dies perquè s'acabi. Ningú no treballa gaire, per no dir gens. Menys al Souk, i encara. Fer el

Ramadà a més de quaranta graus és una imprudència. Els homes estan irritables, nerviosos. A la tarda, tothom es baralla. Però jo els dic: «Sou vosaltres qui el voleu fer. Així que tingueu més paciència o abandoneu». No em repliquen perquè saben que tinc raó. Hauria d'haver esperat un altre temps per venir.

—El temps de venir no sempre el trio jo —contestà. I pensà de seguida que allò no era mentida. Estava acostumat a mentir, i les veritats, moltes vegades, el sobtaven. Li va arribar amb l'aire un tuf intens i pudent de peix.

—No faran res durant el dia, però tot i així no deixen de remenar aquest collons de sardines!

***

Matthieu Reecht era un home vespral i Dorothée ho sabia. Quan la llum es fonia, a l'igual que la gent practicant del Ramadà que ja podia començar a menjar, es despertava en ell la impaciència, l'apetit de l'aventura. Esperava pacientment la nit com les feres de la selva, que inicien la cacera amb l'arribada de l'obscuritat.

Així doncs, aquella segona nit a la vila va sortir. La gent estava animada, contenta de poder beure, menjar i tenir mals pensaments. Els sòrdids i mal il·luminats cafès eren plens d'homes amb gel·laba que xerraven sorollosament i reien entre ells. Es feia difícil caminar per les escasses voreres: tothom hi estava assegut. Una munió de matrimonis envoltats per ramats de nens cridaners passejaven cercant la fresca. Els menuts se li acostaven per demanar-li caritat,

però ell no en tenia, mai no n'havia tingut, i seguia endavant sense ni tan sols mirar-los: era la millor tàctica. Volia arribar aviat al cafè nocturn Velha Lisboa. Allà podria beure, allà el coneixien, allà podrien estimar-lo o odiar-lo. Va ser aquest darrer sentiment el primer que va percebre poc després d'entrar i asseure's en una de les taules. Una dona morena se li acostà amb un posat reptador i agressiu.

—Què hi ve a fer aquí? —li etzibà a tall de salutació i amb un francès tenyit d'un profund accent portuguès. Semblava com si el volgués bufetejar.

Se la mirà. Encara havia estat una dona formosa i atractiva feia quatre o cinc anys, però el mal treball en qüestions d'amor, i potser també l'enyorament i la vida a l'Àfrica, l'havien envellit i engreixat massa.

—Tranquil·la, Amadea. Només vinc a beure.

—No hi ha res que puguis beure aquí. No ets benvingut.

—Ets la mestressa del bar? —preguntà entre dents, sense mirar-la.

Un home negre, alt i fort, que no coneixia, s'hi acostà amb cara de pomes agres. «Deu ser el gos guardià», pensà Matthieu, i tragué pausadament de la butxaca de l'armilla, ratllada com una zebra, un bon feix de francs francesos i els mostrà al gegant, que, com si fos un encantament, s'aturà. La seva cara canvià l'expressió de ferocitat per una altra d'extrema amabilitat en un tres i no res. «Només els diners, l'alcohol o una dona poden fer canviar una cara tan ràpidament a un home estúpid que té més quilos de músculs que pensaments en el cervell durant un any», pensà l'alsacià.

—Amb aquesta calor em beuria amb molt de gust un parell de copes de xampany —insinuà Matthieu, prenent un parell de bitllets del feix i deixant-los damunt la taula.

—No tenim xampany —digué ràpidament la dona.

—Llàstima! I un porto ben fred?

El gegant se'n tornà a cercar la beguda. La dona seguia palplantada davant monsieur Reeht, plantant-li cara.

Matthieu no la mirava.

—Bé, Amadea. No vols seure una estona amb mi?

—Estàs de broma? Sempre has estat un animal verinós al qual és millor no acostar-se. La teva arribada només pot portar la desgràcia.

—És una declaració d'amor molt entendridora.

—Bru. Et recordo el nom i te'l recordaré sempre: Bru. Què vas fer amb ell?

Matthieu va continuar sense mirar-la, apartant una mosca de la tauleta. Pensà una altra vegada que li havia tocat viure una època bruta, grisa, fosca. La mosca el va fer pensar en els mosquits i en el paludisme que patia aleshores Bru. Esperava l'arribada de la beguda, fos la que fos, com una alliberació. Les seves paraules sortiren cansades, la mirada blava se li apagà damunt la tauleta mal pintada de negre.

—Sempre amb la mateixa història, Amadea. Et repeteixes. No pots oblidar Bru? Ja deu fer quatre anys, o més, que desaparegué. No n'has trobat cap altre durant aquest temps? No t'entestis a pensar que sóc jo la causa de les teves desgràcies. Bru era un viatger, un rodamón amb el cap ple de cabòries i camins,

ho entens? Un passavolant. Es veu que no el coneixies prou. Em meravello del temps que va romandre aquí. Si en vares ser tu la causa, et felicito. Però no es podia quedar quiet. I a hores d'ara, cuidant-se com es cuidava, és a dir, gens, Amadea, i ho lamento, dubto que continuï entre nosaltres.

—Ell va desaparèixer quan tu vares desaparèixer. Tu te'l vares emportar per sempre —va dir, com amenaçant-lo. La seva veu semblava un coltell. Matthieu imaginà que si hagués tingut un ganivet li hauria clavat.

L'home negre vingué de seguida. Portava un got amb un líquid obscur. El deixà sobre la taula i somrigué. Prengué amorosament un bitllet i, després, amb una certa rudesia, agafà la dona pel braç. Ella se'n despreguà amb ràbia, però el seguí. El silenci tornà al voltant de la taula com una altra mosca i monsieur Reecht sentí que li arribava la pau. Tastà el líquid. Porto. No prou fresc per al seu gust, però no hi havia res a fer. Tractà de notar qualsevol gust estrany en el licor. Devia ser més fàcil amagar qualsevol dosi de verí en una beguda seca o dolça? Hauria de preguntar-ho algun dia. Matar no era difícil. També es podia aconseguir, per exemple, substituïnt oportunament una pastilla de quinina per a la malària per un verí.

***

Al vespre següent, al Velha Lisboa, es va trobar —ja s'ho esperava, perquè la notícia de la seva arribada havia planejat com un voltor damunt la ciutat blanca— el

matrimoni Martins, Jose i Sacramento. Ja hi eren quan ell va arribar. Mostraren una fingida sorpresa i el convidaren a la seva taula. Durant mitja hora van parlar d'Europa i de les circumstàncies polítiques a Europa. Després, Jose s'excusà un moment i desaparegué per una porta rere la barra del bar, deixant-lo sol amb Sacramento. Si no estava mal informat, i no ho estava gairebé mai, Jose era soci del Velha Lisboa.

—Has arribat un parell de setmanes tard, Matthieu —va tutejar-lo de seguida ella en quedar-se sols—. Ara fa quinze dies va actuar aquí La Belle Fatma.

—No és pas el meu tipus preferit de dona —i la mirà intensament amb els ulls brillants i clars, com volent fer-li comprendre que ella potser sí que ho era.

Ella deixà de banda aquell galant i innocent intent de seducció.

—Ja sé que no em contestaràs, però què t'ha dut aquesta vegada aquí? Potser l'arribada del *Panther*?

Monsieur Reece rigué i olorà el got de porto abans de beure-se'l.

—No. L'actuació de La Belle Fatma, però he arribat quinze dies tard.

Ella rigué també i mirà cap a la porta d'entrada. La vella cortina escarlata s'havia obert i deixava passar una dona. Matthieu la resseguí amb la mirada fins que la dona, ondulant com una pantera, s'assegué en una taula des d'on ella dominava el local. Matthieu havia analitzat la nouvinguda amb la seguretat i la indolència d'un elefant, poderós, indiferent a qualsevol passió. Les mirades, per fi, s'encreuaren, fredes, ambigües, gairebé desinteressades.

—Hi vénen alemanys, aquí? —va demanar girant els ulls cap a Sacramento.

—Veig que no has perdut l'ull per a races ni nacionalitats. Al Lisboa hi ve tothom, tot i que els alemanys prefereixen El Caminho. Però avui tu ets aquí i deus ser el camí que ella necessita. Es diu Kornelia Papenbur. Deu fer uns sis mesos que va arribar. Una autèntica serp.

—Verinosa, suposo.

—Letal. És millor no acostar-s'hi.

—Crec que sé domar les serps.

—Les serps no tenen amo i en cada dona se n'hi pot amagar una. Conec molts domadors morts.

—En cada dona, una serp. La teva consideració envers les teves congèneres és prou amarga. I què s'amaga darrere de cada home, segons tu?

—L'home és una fera que no s'amaga. Sens dubte és pitjor que la dona, però no sap amagar ni la seva ferocitat ni la seva maldat. El seu gran problema és el desig envers la dona. Només amb la mirada que li has fet, jo he sabut, i ella també, és clar, que la despullaves i la desitjaves. Ara ja sap que pots ser una presa. Més o menys fàcil, però una presa.

—No sóc cap presa, t'ho asseguro. I tampoc no sóc gens fàcil —digué ell com si aquesta circumstància fos un pecat i pesés molt en la seva ànima.

—El que et puc dir —seguí ella— és que després de l'arribada de la pantera, no han deixat d'arribar els escurçons i les hienes. És com si Agadir fos la carronya d'Europa.

—Sempre que han pogut, estimada, els europeus

han decidit netejar els seus draps bruts fora del seu territori —digué com si ells no ho fossin i estiguessin lliures de qualsevol culpa.

I sense mirar-la, sense poder-la veure, se sentia observat en la tènue foscúria del local per l'alemanya, amb la mateixa tensió amb què un animal de la selva sap detectar quan l'envolta algun perill.

***

—Monsieur Balta, el meu proveïdor de camises, m'ha assegurat que a tres o quatre dies de camí cap a l'est hi ha unes cascades capaces de proveir d'aigua tot un exèrcit invasor —digué Matthieu un vespre que prenia un te a la fresca amb Dorothée.

Els grills posaven un insistent contrapunt musical a l'obscuritat. La vela perfumada foragitava els mosquits.

El comentari de l'home semblava més una pregunta que no pas una afirmació. Dorothée tal vegada ho va entendre o tal vegada no, però predominà en ella una mena d'ingènua lògica femenina.

—I per què hauríem de proveir un exèrcit invasor? —preguntà distretament.

—N'ha sentit a parlar, de les cascades?

—Sí. Se'n parla. Se n'ha parlat sempre. Tothom que ve de l'Atles en parla de les famoses cascades. Els uns diuen que són lluny, els altres, a prop. La majoria mai no les han vist, però afirmen sempre el contrari. La fantasia, o la mentida, sempre és present a Àfrica.

—L'Atles sempre ha estat un mite per a mi —con-

fessà monsieur Reecht, i a Dorothée aquella confessió li semblà una debilitat estranya venint del francès, perquè ell mai parlava gaire dels seus sentiments. Se'l mirà amb un sentiment barrejat de sorpresa i tendresa. Ell notà també l'efecte, però continuà deixant anar les paraules com si fos necessari no parar.

—L'Atlas... De petit mirava la gran massa de muntanyes al mapa i a les velles fotografies i gravats. I em deia: «Creixeré i aniré a l'Atlas». I he crescut, i aquí em teniu: a tres o quatre dies de les muntanyes.

Ella mirava els ulls clars que semblaven observar l'ondulació tremolosa de l'espelma. El grill de tant en tant parava, com si també volgués escoltar aquella conversa.

—Molta gent inicia el camí de l'Atlas i no torna mai més —va dir ella com una amenaça.

—I per què haurien de tornar? Els camins no s'acaben a l'Atlas. Més enllà hi ha vida. L'Atlas és una travessia.

—És massa gran ja per cercar-hi cascades —i es penedí de seguida d'haver-lo tractat de gran—. Potser només són una fantasia, un somni o un miratge.

—Qualsevol de les tres coses poden ser agradables a totes les edats—digué ell.

Bufava un vent de mar que refrescava la nit. Se sentia de lluny, en els carrers, parlar la gent, satisfeta d'haver superat un dia més el turment religiós i poder pecar una estona.

***

Una tarda va tornar a la pensió amb tres papers enrotllats. Havia anat a veure Patrick Franc i havia pujat a l'estudi del pintor. L'havia trobat una mica deprimat, però la compra de tres aquarel·les l'havia revifat.

—Hi ha massa pocs europeus a Agadir —li digué com si fos una protesta més que no pas una queixa—. I d'aquests, n'hi ha molt pocs que tinguin diners —continuà com si fos una queixa més que no pas una protesta—. I encara n'hi ha menys que tinguin gust o interès per la pintura —va concloure com si fossin les dues coses alhora.

—Agadir és incòmoda, oi? Calorosa i incòmoda —digué, per dir alguna cosa, Matthieu Reeht.

—Sí. És incòmoda, però seductora. Talment una dona —monsieur Reeht recordà que al gran pintor no li agradaven gaire les dones—. Què vol que li digui a vostè que no sàpiga? Vostè també estima Agadir. Però segur que se l'estimaria més amb una mica més de confort. El meu somni seria construir un gran hotel net i modern amb les parets dels passadissos, salons i menjador pintades per mi. No hi ha un lloc decent per als negociants ni per als espies.

Monsieur Reeht va tenir seriosos dubtes en pensar en quin dels dos oficis l'encabia Franc.

—Hi ha també la ferum de les sardines —va dir amb un gest una mica desolat com per posar un inconvenient inevitable al somni del pintor.

—D'acord. Però si principalment viuen d'això, poc s'hi pot fer. I quan fa algun temps que hi ets, el nas també s'hi acostuma. Algun dia —va afegir després d'un curt silenci— també s'acabaran les sardines.

Quan marxava, Franc li va regalar un sac de paper pintat per ell i dins hi posà les aquarel·les.

—Vingui a veure’m un altre cop abans de marxar. Necessito parlar amb persones intel·ligents.

Abans que es fes fosc, en la claror tendra del capvespre, monsieur Reecht les va desembolicar i les va desplegar curiosament damunt d’una taula per ensenyar-les a Dorothée i a una de les seves joves minyones, de qui deien que per alguns dírhams se n’anava al llit amb estrangers.

Van admirar els dibuixos molt ben acolorits que representaven escenes de pobles marroquins i dels seus habitants. De fora els arribava l’aldarull d’una baralla provocada per la calor i la set i la gana del Ramadà.

A l’hora de sopar, Dorothée li va dir:

—Ja té les buguenvílies, les camises i la pintura. Hem de concloure que marxarà aviat?

—Ja em vol fora, amiga meva? —digué l’home, somrient. Sabia que deia una bajanada. Sempre havia estat benvingut. Però la pregunta no deixava de ser una mica indiscreta, cosa que era estranya en madame Barouh. Ell va interrompre la seva protesta amb una idea que li rondava pel cap feia temps.

—Queda l’argània —digué—. L’oli d’argània. Sempre hi he pensat. Vol dir que el coneixen a Europa? Se’n parla sempre molt aquí, de les seves propietats curatives, aromàtiques i culinàries. Hauríem de fer-nos socis, mercadejar-lo i distribuir-lo a França. Potser seria un èxit —va dir ell com el precursor d’una realitat futura.

Madame Barouh, però, era molt pràctica.

—Sí. L'argània. És bona. Però només aquí. Nosaltres, els francesos, no acceptem les coses de fora, i menys les que es fan servir a l'Àfrica. És massa salvatge.

—Bé que al continent accepten les sardines. A la brasa són ben bones, crues fan massa pudor. Sardines cuites amb oli d'argània.

Després de sopar, va tornar al Velha Lisboa. Ho feia un dia sí un dia no, sense avisar. Amadea no havia tornat a acostar-se-li des d'aquell primer dia. Se'l mirava de lluny, amb rancúnia i odi, i Matthieu pensava que si ella, en comptes d'alternar, hagués servit les begudes, possiblement l'hauria emmetzinat. Els vespres, les nits, passaven lentes i caloroses, amb un avorriment perfectament organitzat. En una d'aquelles vetllades, Olga, una russa que feia goig de veure i que tenia millor beure, se li acostà per passar-li dissimuladament un paperet enrotllat. Matthieu, al cap d'una estona prudencial, anà un moment a la *toilette* per llegir-lo: la nota l'havia escrit Kornelia Papenbur i era, ho va constatar sense cap sorpresa, una cita.

***

Es van trobar la nit de la cita. Matthieu ja sabia bé que, malgrat que no deixaria d'haver-hi alguna escena de seducció, no era cap trobada amorosa, sinó merament comercial. En aquells temps, a Agadir es mercadejava amb tot: sardines (i no era pas el negoci que fes més mala olor), semences de buguenvílies, camises (i canvis de camisa), quadres, mapes, plànols, patriotismes, lleialtats, vides i morts. Gairebé tot tenia

un preu. De vegades, molt costós. Però aquella nit, Kornelia va deixar clares quines fitxes s'havien de jugar. El mercadeig havia començat, i la decisió, cruel, estava presa.

Fou probablement assetjada per un pensament semblant quan Dorothée, el dia següent, veient el llibre de Pascal damunt la taula mentre l'alsacià es bevia un suc de taronja per esmorzar, i havent-ne llegit el títol, li digué:

—*Persuader... L'art de persuader.* La persuasió deu ser una de les eines essencials dels comerciants, no és així?

—No —va respondre ràpidament monsieur Reecht—. La persuasió és l'art dels polítics. Els comerciants treballem amb paràmetres més pràctics i seriosos. La persuasió és una eina per als cíncics i per als il·luminats.

—*Mon cher ami* —va dir ella—, amb tota la meva admiració i benvolença envers la seva persona, diria que vostè és certament un cíncic excel·lent i prodigiós.

Monsieur Reecht va riure silenciosament. Aixecà els ulls blaus per mirar amb afecte la dona. Es va dir que si un jorn decidís casar-se, el jorn que el seu negoci esdevingués inútil o ruïnós, hauria de pensar seriosament en ella. Però ja sabia que el seu negoci seria útil, necessari i rendible molt de temps, tot el temps, en qualsevol temps després que el seu propi temps s'acabés. Es va preguntar un moment per la seva felicitat, i si el destí no li dibuixava de sobte un camí sota aquell cel i al costat d'aquella dona. Abandonar? Però no era un

cínic, un cínic que pensava en la persuasió com a quelcom absurd i contradictori, i en ell mateix com la mostra d'un fracàs assegurat?

—Si dominés l'art del qual parlem, tal vegada, amiga meva, d'aquí a un quant temps, quan tot el que ens envolta no sigui perillós, la persuadiria perquè es casés amb mi.

Dorothée va enrogir. Eren pocs els homes que aleshores la inquietaven com quan era una adolescent. Es va aixecar per retirar el servei del te, tot i que generalment ho feia una minyona. Va somriure amb gentilesa.

—Sens dubte, Matthieu, no només és vostè un cínic, sinó també un mentider.

—Sovint són els cíncics els que diuen la veritat. D'altra banda, i deixant de cantó qualsevol sentiment que no em pertoca, l'únic art de persuadir que sé que és eficaç en el camp dels negocis són els diners. La paraula només pot persuadir els idiotes i els patriotes. Els diners sedueixen tots els altres. Però les dones, estimada Dorothée, que mai no són gens idiotes ni del tot patriotes, es poden seduir per les dues coses.

Matthieu va acabar el petit discurs mirant, somniador, la vila, que refulgia blanquíssima sota el sol del matí. La dona es girà per anar a la cuina, i escoltà com ell sospirava:

—*Ah, la belle Agadir. Ma p'tite, la blanche.*

Dorothée pensà, sempre, després que aquell lament es dirigia més a ella que no a la ciutat.

***

Una de les nits, ja tard, de matinada, quan tornava del club, va pressentir que el seguien i potser només per sort no el van assaltar. L'Àfrica era plena de gent incompetent, que ell no hauria tolerat mai. I ell, malgrat tota la seva experiència, havia pecat d'ingenu. També, doncs, va dir-se, era un incompetent. Des d'aleshores sempre sortiria amb la seva arma, una Pistole Revolveur Modele 1892, denominada popularment *Lebel*.

Aquella mateixa nit, quan ja era a la pensió i se sentia mitjanament segur, va pujar ràpidament a buscar l'arma i s'adonà que el llibre de Pascal que sempre duia com una altra arma no era a la butxaca. Devia haver caigut al carrer o, potser, dins la casa. El buscaria. Baixà i va estar-se una estona al jardí alt i emmurallat. Des d'allà, arrecerat i cobert per un gran entrelligat de buguenvíllies i un nesprer, es podia albirar una part del carrer. Va estar vigilant les ombres i els sorolls un temps per tractar d'esbrinar si l'havien seguit i qui ho podia haver fet. Però els carrers eren foscos i les ombres es confonien. Cap soroll indicava una presència humana. Va sentir un lleu moviment darrere seu i en girar-se es trobà la minyona jove i bufona, que no se sorprengué ni s'espantà de veure'l amb la pistola. Anava vestida només amb una lleugera túnica blanca i els seus ulls expressaven avarícia. Sabia distingir entre el desig i l'avarícia en els ulls de les dones, inclús en les nits més fosques i perilloses.

L'aire de l'Atlàntic bufava fort, fresc, net, portant només olor de sal. La nit, clara, immensa i solitària brillava en els ulls foscos de la noia, que el mirava com un felí que coneix perfectament la indefensió de

la seva presa. Pensà que no volia despertar per res Dorothee i que qualsevol acció nocturna havia de ser sigil·losa, breu i silenciosa.

A Agadir, si alguna vegada se li presentava la rara ocasió de gaudir d'un plaer sexual, ho feia amb la pistola, carregada i preparada, a prop de la seva estimada ocasional. L'amor i la mort eren estranyes bessones aquell temps al nord de l'Àfrica.

***

Mai no li havien agradat els adéus, però va comprendre que ja no podia esperar gaire. Així, un jorn, aprofitant que madame Barouh era al Souk, va sortir de la casa gairebé amb el mateix equipatge amb què havia arribat: només unes camises de més, un sac gruixut amb llavors de buguenvílies i tres aquarel·les enrotllades. Havia deixat els diners de la despesa, un bon piló de francs enrotllats com una altra aquarel·la, al mateix indret amagat del jardí que ja coneixia de les altres visites, a l'abric de la cobdícia dels criats. Dorothee sabia l'amagatall i, en la seva absència, ella els cercaria allà. Possiblement no sentiria cap temor per ell. Un carretó l'esperava discretament en una cantonada i de seguida desaparegué sota la lona. Dues hores més tard, del port d'Agadir salpava un vaixell i Matthieu Reeht hi tenia un bitllet.

***

Era un diumenge a les sis del matí quan l'home,

cobert per una gel·laba grisa, entrà a la casa. Els carrers eren buits. Només s'havia trobat amb una vella cega guiada per un nen. Tancà la porta rere seu i pensà un moment en com era de difícil la seva vida, tot i que va concloure finalment que no es podia pas queixar del tot. La humitat i la calor de dins es llançaren damunt seu com si l'esperessin, com si fos la víctima llargament esperada, com si el devoressin. Es tragué la gel·laba. Donà un cop d'ull a l'humil mobiliari de fusta podrida i vella, cobert de pols. La manca de vida humana persistent, la solitud, donava un ambient feixuc a la casa. Totes les eines eren allà com si esperessin que algú les agafés per cavar una tomba. S'eixugà la suor i es disposà a sofrir, perquè no podia obrir cap finestra. Va observar una filera de formigues negres que marxaven decidides cap a qui sap on. Esperava una dona. Pensà que sempre s'havia passat la vida esperant dones, cosa que era una manera difícil de viure. Sempre solia arribar a les cites amb molta antelació, però el temps passà de pressa aquell matí. Escoltà el cant del muezí i es preparà per a la imminent arribada. Pocs minuts després, sentí una remor a l'altre costat de la porta del carrer i de seguida s'obrí sense fer soroll.

Tres hores després sortia de la casa l'home de la gel·laba grisa i amb pas decidit marxava carreró amunt. En arribar a una mena de plaça, rodejat d'un munt de canalla que cridava i el tocava, l'esperava un cotxe negre i el xofer. Hi entrà ràpidament. Ja a dins es tragué un mocador i es netejà la pols blanca que li cobria les sabates. El cotxe deixà enrere un núvol de

pols i fum que envoltà com un simun la mainada que corria esperitada rere d'ell.

L'auto finalment parà en un indret apartat i solitari, a molts quilòmetres d'Agadir. Un vell marroquí amb gel·laba i tres rucs joves l'esperava. Baixà del cotxe. Carregà els estris en un dels rucs i els tapà amb una manta. Muntà amb dificultat un dels animals i empengueren el camí, un camí que els hauria de portar molt lluny.

Dins la casa quedava una forta olor de calç i d'aigua. I sobre una taula, estranyament oblidat, un llibre amb el títol *L'art de persuader*.

***

Dorothée va trobar els diners amagats. Poc després de la marxa de monsieur Reeht, dos estrangers amb pinta de militars o policies, tot i que deien que havien arribat a Agadir per un negoci de sardines, s'instal·laren durant una setmana a la pensió. Un dia va descobrir, malgrat la cura amb què ho havien dut a terme, que ho havien escorcollat tot. Sens dubte tenien l'ajut d'alguna de les minyones, però no hi donà importància. Quan ja havien marxat, i havia passat més d'una setmana, agafà el seu diari — que també havia estat delicadament fullejat— i tornà a escriure, darrere de la data i de l'anotació de l'arribada de monsieur Reeht, que deia: «Avui, sense avisar, després de molt de temps, ha vingut a allotjar-se al Paris monsieur Matthieu Reeht, amb un llibre de Pascal a la mà i amb la romàntica excusa de comprar

camises, aquarel·les i buguenví·lies. L'home que sempre arriba i marxa sense dir res, l'home que estima els cavallets del diable»; rere aquesta frase, doncs, va anotar: «Matthieu Reecht ha tornat a marxar sense dir res. Em penso que mai no li han agradat els adéus. Després de la seva marxa, Agadir semblava agitada. On és ara, és difícil de dir. Tot i que tenia el bitllet, ningú el veié pujar al paquebot. Algú assegura haver-lo vist muntat sobre un ase a Aït Melloul en direcció a les muntanyes, potser en cerca d'unes cascades fantàstiques o, en tot cas, camí del seu somni d'infant: l'Atlas. Tinc el pressentiment que no el tornaré a veure, però això és només una intuïció, ja que amb Matthieu Reecht mai no es pot assegurar res».

